

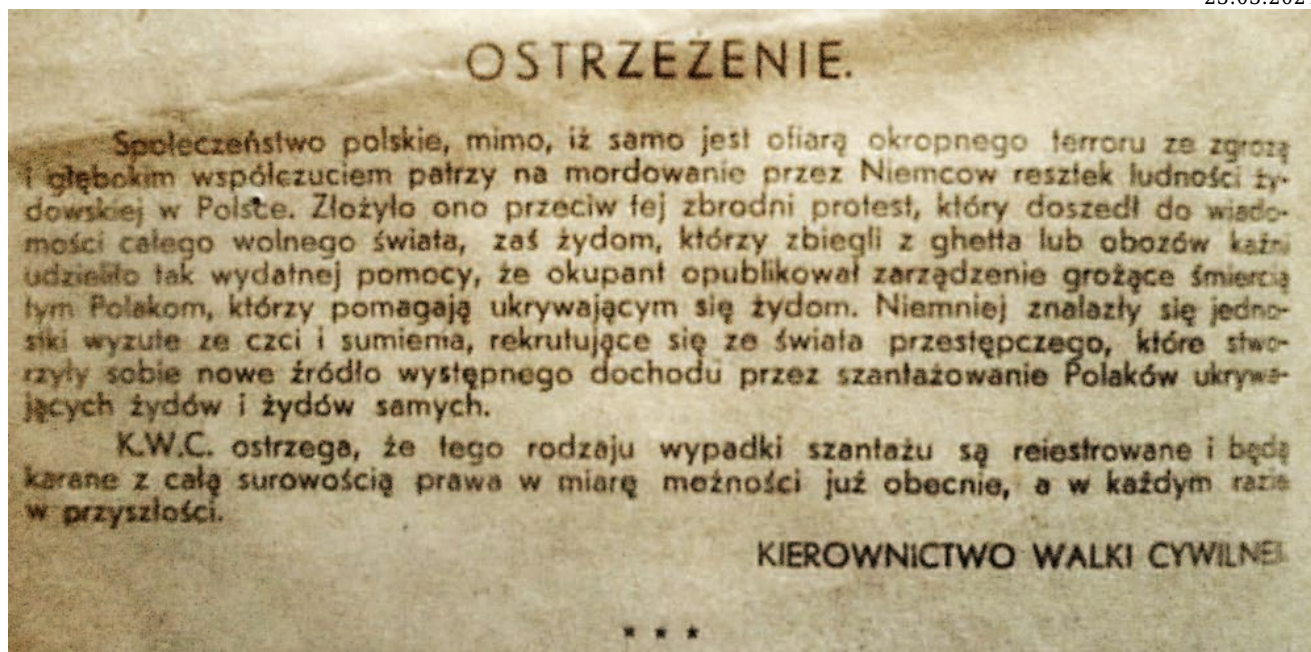
Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/92379,W-Biuletynie-IPN-o-zwalczaniu-szmalcownictwa.html>
26.02.2026, 20:03

W „Biuletynie IPN” o zwalczaniu szmalcownictwa

Piotr Szopa: Wyroki na szmalcowników

23.03.2024

Pierwsze cywilne sądy specjalne Polskiego Państwa Podziemnego zostały powołane w listopadzie i grudniu 1942 r. Walka z przestępczością nabrała tempa. Wraz z rozwojem tego rodzaju sądownictwa także ci przestępcy, którzy wcześniej dopuszczali się denuncjacji, szantażu czy nawet morderstw, musieli liczyć się z tym, że osiągnie ich sprawiedliwość.

„Każdy Polak, który współdziała z ich [Niemców] morderczą akcją, czy to szantażując, czy denuncjując Żydów, czy to wyzyskując ich okrutne położenie lub uczestnicząc w grabieży, popełnia ciężką zbrodnię wobec praw Rzeczypospolitej Polskiej i będzie niezwłocznie ukarany”. Odezwe tej treści wydało 18 marca 1943 r. Kierownictwo Walki Cywilnej – podlegające bezpośrednio Delegaturze Rządu na Kraj.

W wytycznych w sprawie walki z przestępczością podkreślono, że Delegat Rządu na Kraj wydał komunikat, aby zbrodniarzy, schwytanych na gorącym uczynku bandytów i sprawców szantażu tracono na miejscu, a ich nazwiska ogłaszano w prasie podziemnej. Wskazał w nim, że szczególnie piętnowane mają być „szantaże i wymuszanie korzyści materialnych na tle pochodzeniowym i działalności politycznej”. Kierownictwo Walki Cywilnej ostrzegało także w podziemnej prasie potencjalnych szmalcowników, że za to przestępstwo grożą kary. Tygodnik „Na Posterunku” – periodyk rzeszowskiego inspektoratu AK dowodzonego przez kpt. Łukasza Cieplińskiego „Pługa” – na pierwszej stronie numeru 37 z 1 września 1942 r. ubolewał: „Na oczach Narodu Polskiego odbywa się bestialskie likwidowanie milionów żyjących wśród nas Żydów, będące przestrożą dla nas”. Miesiąc później w numerze 39 zamieszczono następujący tekst: „Obok tragedii przeżywanej przez społeczeństwo polskie dziesiątkowane przez wroga, trwa na naszych ziemiach od roku blisko potworna planowa rzeź Żydów. Masowy ten mord nie znajduje przykładu w dziejach świata. Bledną przy nim wszystkie znane w historii okrucieństwa. Niemowlęta, dzieci, kaleki, chorzy, zdrowi, mężczyźni, kobiety, Żydzi-katolicy, Żydzi wyznania Mojżeszowego – bezlitośnie mordowani, truci gazami, zakopywani żywcem, strącani z pięter na bruk [...]. Nie mogąc czynnie się przeciwstawić, Kierownictwo Walki Cywilnej w imieniu całego społeczeństwa polskiego protestuje przeciw zbrodni dokonanej na Żydach. W tym proteście łączą się wszystkie polskie ugrupowania polityczne i społeczne. Podobnie jak w sprawie ofiar polskich

odpowiedzialność fizyczna za te zbrodnie spadnie na katów i ich wspólników”.

Niedługo potem przygotowano też specjalne ostrzeżenie skierowane do potencjalnych przestępców: „Społeczeństwo polskie, mimo iż samo jest ofiarą okropnego terroru, ze zgrozą i głębokim współczuciem patrzy na mordowanie przez Niemców resztek ludności żydowskiej w Polsce. Złożyło ono przeciw tej zbrodni protest, który doszedł do wiadomości całego wolnego świata, zaś Żydom, którzy zbiegli z ghettów lub obozów kaźni, udzieliło tak wydatnej pomocy, że okupant opublikował zarządzenie grożące śmiercią tym Polakom, którzy pomagają ukrywającym się Żydom. Niemniej znalazły się jednostki wyrzute ze czci i sumienia, rekrutujące się ze świata przestępczego, które stworzyły sobie nowe źródło występku dochodu przez szantażowanie Polaków ukrywających Żydów i Żydów samych. K.W.C. ostrzega, że tego rodzaju wypadki szantażu są rejestrowane i będą karane z całą surowością prawa w miarę możliwości już obecnie, a w każdym razie w przyszłości”. Był to przedruk z „Biuletynu Informacyjnego” z 18 marca 1943 r.

Fragment artykułu opublikowanego w „Biuletynie IPN” nr 3/2020.

► [Czytaj całość \(PDF\)](#)

Piotr Szopa (ur. 1980) – historyk, dr, naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Rzeszowie. Autor książek: *Armia Krajowa w Strzyżowskim* (2009); *Zbrodnia katyńska 1940* (2010); *„W imieniu Rzeczypospolitej...”*. *Wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego na terenie Podokręgu AK Rzeszów* (2014) i in.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)